

SPROGMUSEET

Redaktør: Ole Stig Andersen

Ole kom for sent, fordi ...

Af [Nicholas Hedegaard Mikkelsen](#) 1. december 2011 • I kategorien [Grammatik](#) •

Kig godt på de to følgende sætninger. Måske har du engang skrevet en af dem. Måske har du også fået at vide, at det, du skrev, var forkert. Her kommer de to sætninger:

1. Ole kom for sent, fordi han ikke kunne finde sin taske.
2. Ole kom for sent, fordi han kunne ikke finde sin taske.

Er der noget, der kradser, når du læser den ene sætning højt? Prøv at læse dem for dig selv et par gange.

Hvis du synes, der er noget galt, når du læser sætning 2, er du ikke helt ved siden af. Hvis du engang har skrevet denne sætning i dit stilehæfte, har du nok fået det tilbage med en rød streg under. Hvad er der i vejen med sætning 2, kan du spørge.

I sætning 2 kommer der en helsætning efter "fordi". Din dansklærer, der satte den røde streg, havde foretrukket, at "fordi" var blevet fulgt af en ledsætning som i sætning 1. I en ledsætning står adverbialt mellem subjekt og verballed. I sætning 1 er "ikke" adverbialt, som står mellem subjektet, "han", og verballedet, "kunne".

I sætning 2, derimod, kommer adverbialt efter subjektet og verballedet. Der er altså tale om en helsætning. Når vi skriver på dansk, skal der komme en ledsætning efter "fordi". Hvis det kløede lidt på indersiden af hjerneskallen, da du læste sætning 2, er du sikkert allerede klar over dette. Men hvad gør vi egentlig, når vi *taler* dansk?

Vi har studeret optagelser af helt almindelige hverdagssamtaler. Det kan fx være telefonsamtaler mellem en mor og hendes datter, der lige er flyttet hjemmefra. Det kunne også være to kammerater, der snakker om et computerspil eller lyttere, der ringer ind til et radioprogram. Vi har undersøgt disse samtaler, for at finde ud af, hvad de siger efter "fordi" – kommer der en ledsætning, eller kommer der en helsætning.

Din dansklærer var måske blevet chokeret over resultatet af vores undersøgelse. Det viser sig nemlig, at folk typisk lader "fordi" følge af en helsætning. For at sætte tal på blev "fordi" fulgt af helsætningsordstilling i hele 93,1% af de tilfælde, hvor man kan skelne mellem helsætningsordstilling og ledsætningsordstilling. Det sker fx i det følgende eksempel fra vores datakorpus:

Anita: [jo]
Bente: [for]di anna hun ka næsten ikk se ud af øjn[ene] hnhnh
Anita: [jo]

Måske kender du nogen, der vil mene, at det er et udtryk for sjusk eller lemfældig omgang med sproget. Denne påstand vil vi dog gerne mane til jorden. Snarere synes det at forholde sig sådan, at vi i det talte sprog her har mulighed for at udtrykke os mere nuanceret.

Når man således lader "fordi" følge af helsætningsordstilling, kan det være udtryk for, at man fremhæver det, der kommer efter "fordi". Lad os sige, at jeg fulgte min søn, Ole, i skole og ytrede sætning 2 til hans lærer: "Ole kom for sent, fordi han kunne ikke finde sin taske". Ved at bruge helsætningsordstilling ville jeg altså fremhæve "han kunne ikke finde sin taske" som et selvstændigt og vigtigt budskab.

Nicholas Hedegaard Mikkelsen
DanTIN, Lingvistik, Aarhus Universitet

Læs også:

1. [Øh – den lille lyd vi alle kender](#) Du kender den. Du hører den hele tiden, men tænker ikke over den. Når du kommer til at tænke over den, kan du nogle gange helt glemme at lytte til...
2. [Kopier i talesproget](#) I talesproget laver vi som udgangspunkt en kopi af grundledet, med mindre den person/ting, vi taler om, er tidligere nævnt i samtalen eller givet af situationen. Kopierne fungerer altså ikke...
3. [Talesprogets grammatik er anderledes end skriftsprogets](#) De fleste beskrivelser af dansk er kraftigt dominerede af skriftsproget. Men en nok så fin sprogformelse er ikke nok når man skal beskrive talesprogets grammatik. Der findes masser af talesprogsgrammatik...
4. [Hjælpemidler i sprogundervisningen](#) Elle mai s'arranger, quelques phrases sortent amende GoogleTranslate oversætter til fransk, men hvilket fransk? "Elle mai-être vrai, mais il peut aussi se tromper" er oversættelsen dansk-fransk i Google Translate af...

Tagget med: [Dansk](#), [grammatik](#), [talesprog](#)

Seneste sprognyheder

4/5	Sprogforskerne fandt en skat i skoven politiken.dk
27/4	Lille indsats styrker småbørns sprog www.dr.dk
26/4	Lad os komme det danske 'jantekomma' til livs politiken.dk
23/4	Ud med sproget - Berlingske Mener www.b.dk
20/4	Unikt runefund i centrum af Odense videnskab.dk

4/1	John Holm, Pioneer in Linguistics, Dies at 72 www.nytimes.com
10/8	Young women, give up the vocal fry and reclaim your strong female voice www.theguardian.com
20/5	Bill Funding Native Language Programs Passes mtpr.org
17/5	Sounds Of The Pilbara II: Songs In Language finishes recording - WAM - West Australian Music wam.org.au
13/5	Seven US Senators Introduce Bill to Promote Preservation of American Indian Languages - Native News Online nativenewsonline.net

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sproguseet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Grammatik'

Verdens første samtalegrammatik?
Kopier i talesproget
Hva'ffornoed? Om ordet "hvad" i dansk talesprog
Øh – den lille lyd vi alle kender

Nye kommentarer

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?
Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish
Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet
Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
Monica Scheuer til Jødiske efternavne
jane til Jødiske efternavne
InglêS til Sprogene i Mozambique
Birgit Eggert til Hvad er der blevet af Maren?
Grethe Movsing til Hvad er der blevet af Maren?
Henrik Klindt-Jensen til Ded borrihjolmska måled

Artikler om

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk
Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter
engelsk esperanto Formidling fransk identitet
konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord
ordbøger ordbog oversættelse Plansprog religion
romanske sprog russisk Sjøv skriftsprog sprogdød Sproggeografi
sprogkort Sprogpolitik sprogteknologi
svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale
Underholdning video vokaler

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
november 2014	LL-Map: Language and Location
maj 2014	Minority Rights Group
marts 2014	Omniglot. Writing Systems and Languages of the World
februar 2014	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
oktober 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
august 2013	
marts 2013	
januar 2013	
december 2012	
november 2012	
oktober 2012	
september 2012	
juli 2012	Bogstavlyd
juni 2012	Dansk sprognævn
maj 2012	Den danske ordbog
april 2012	Dialekt.dk
marts 2012	dk.kultur.sprog
februar 2012	Korpus.dk
januar 2012	Nye ord i dansk på nettet (NOID)
december 2011	Ordbog over det danske sprog
november 2011	Ordnet. Dansk sprog i ordbøger og korpus
oktober 2011	Sproget.dk
september 2011	Svenska Akademien
august 2011	Ø (Schwa.dk)
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010	
maj 2010	
april 2010	
marts 2010	
februar 2010	
januar 2010	
december 2009	
november 2009	
oktober 2009	
september 2009	
august 2009	
juli 2009	
juni 2009	

maj 2009

april 2009

marts 2009